

Marcin Margoński*

**UJAWNIEŃ W EUROPEJSKIM
POŚWIADCZENIU SPADKOWYM UDZIAŁU
W SPADKU NABYTEGO TYTUŁEM WYRÓWNIANIA
DOROBKÓW W MAŁŻEŃSTWIE SPADKODAWCY
I SPADKOBIERCY – GŁOSA DO POSTANOWIENIA
KAMMERGERICHT W BERLINIE
Z DNIA 25 PAŹDZIERNIKA 2016 r., 6 W 80/16¹
(PYTANIE PREJUDYCJALNE W SPRAWIE C-558/16,
MAHNKOPF)**

1. Wstęp

Omawiane orzeczenie Kammergericht w Berlinie inicjuje drugie² postępowanie prejudycjalne dotyczące rozporządzenia spadkowego³. Rozporządzenie to znajduje

* Doktor der Rechte, współpracownik Polsko-Niemieckiego Instytutu Badawczego w Collegium Polonicum w Słubicach, zastępca notarialny w Słubicach.

¹ Orzeczenie skierowane do publikacji w Zeitschrift für Erbrecht und Vermögensnachfolge 2017, nr 4 z glosami H. Dörnera oraz skróconą niemiecką wersją niniejszej glosy.

² Pierwsze pytanie prejudycjalne dotyczące rozporządzenia spadkowego skierowane zostało do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej postanowieniem Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 8 marca 2016 r. i rozpatrywane jest w sprawie C-218/16, *Kubicka*. Dotyczy ono skutków rzeczowych zapisu windykacyjnego w obszarze prawnym państwa członkowskiego, którego prawo nie przewiduje zapisów ze skutkiem rzeczowym, a więc rozgraniczenia zakresów statutu spadkowego, rzeczowego oraz rejestrowego. Po wypłynięciu omawianego pytania do Trybunału napłynęło trzecie pytanie prejudycjalne – rozpatrywane w sprawie C-40/17, *Oberle* – które dotyczy wyłączonego charakteru jurysdykcji w sprawie spadkowej wynikającej z art. 4 rozporządzenia.

³ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 650/2012 z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń, przyjmowania i wykonywania dokumentów urzędowych dotyczących dziedziczenia oraz w sprawie ustanowienia europejskiego poświadczenia spadkowego, Dz. Urz. UE L 201 z 27.07.2012 r., s. 107 ze zm.; dalej: rozporządzenie spadkowe albo rozp. spadk.

zastosowanie w sprawach spadkowych po osobach zmarłych od dnia 17 sierpnia 2015 r. (art. 83 ust. 1 rozp. spadk.). Proces jego wdrażania przez judykaturę dopiero się więc rozpoczyna. Zadane Trybunałowi Sprawiedliwości Unii Europejskiej w omawianej sprawie pytania dotyczą zakresu stosowania rozporządzenia spadkowego, a w szczególności rozgraniczenia zakresu regulacji statutu spadkowego i statutu majątkowego małżeńskiego. Skierowany do Trybunału problem wyniknął na tle stosowania charakterystycznej dla prawa niemieckiego instytucji zwiększenia udziału małżonka w spadku w ramach uproszczonego wyrównania dorobków w małżeństwie ustalym na skutek śmierci spadkodawcy (§ 1371 ust. 1 BGB⁴). Sądy niemieckie za problematyczne uznały ujawnienie takiego udziału w europejskim poświadczeniu spadkowym. Na uwagę zasługuje zarówno treść pytania prejudycjalnego, jak i pewne założenia poczynione przez sąd niemiecki w odniesieniu do samego europejskiego poświadczenia spadkowego. Te ostatnie zostaną w niniejszej glosie poddane krytycznej analizie.

2. Stan faktyczny sprawy

Spadkodawca zmarł 29 sierpnia 2015 r., posiadając miejsce zwykłego pobytu na terenie Niemiec. W chwili śmierci pozostawał w związku małżeńskim. Oboje małżonkowie posiadali niezmiennie obywatelstwo niemieckie i zamieszkiwali w Niemczech. Nie zawierali umów majątkowych małżeńskich. W małżeństwie spadkodawcy obowiązywał ustawowy ustrój rozdzielności majątkowej z wyrównaniem dorobków prawa niemieckiego (*Zugewinnngemeinschaft*).

Spadkodawca nie sporządził rozrządzeń na wypadek śmierci. Pozostawił małżonkę oraz jedno dziecko. Do spadku wchodzi, oprócz majątku spadkowego na terenie Niemiec, także udział wynoszący 1/2 części w prawie własności nieruchomości położonej w Szwecji.

W dniu 30 maja 2016 r. wdowie i dziecku spadkodawcy właściwy niemiecki sąd spadku wydał niemieckie poświadczenie dziedziczenia (*Erbschein*), zgodnie z którym są oni, przy zastosowaniu prawa niemieckiego, spadkobiercami w udziałach wynoszących po 1/2 części każde. W dniu 16 czerwca 2016 r. wdowa złożyła wniosek o wydanie europejskiego poświadczenia spadkowego, legitymującego ją i dziecko spadkodawcy jako spadkobierców w udziałach po 1/2 części. Wniosek uzasadniony został koniecznością wykazania sukcesji spadkowej przy dokonaniu wpisu w szwedzkim rejestrze dotyczącym stanu prawnego nieruchomości.

Wniosek o wydanie europejskiego poświadczenia spadkowego został oddalony przez Sąd Rejonowy (Amtsgericht Schöneberg w Berlinie). W uzasadnieniu wskazano, że udział wnioskodawczyni w spadku w zakresie, w jakim wynika on z § 1371 ust. 1 BGB, nie może podlegać uwzględnieniu w europejskim poświadczeniu spadkowym, gdyż jest to regulacja z obszaru prawa majątkowego małżeńskiego, które nie jest objęte zakresem zastosowania rozporządzenia spadkowego.

⁴ Bürgerliches Gesetzbuch – niemiecki kodeks cywilny z dnia 18 sierpnia 1896 r., dalej: BGB.

Na orzeczenie to wnioskodawczyni złożyła zażalenie, podlegające rozpoznaniu przez Kammergericht⁵. Ten zwrócił się do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z następującymi pytaniami:

1. Czy art. 1 ust. 1 rozporządzenia należy interpretować w ten sposób, że zakres stosowania rozporządzenia („dziedziczenie majątku po osobie zmarłej”) odnosi się również do przepisów prawa krajowego, które, jak § 1371 ust. 1 niemieckiego kodeksu cywilnego (BGB), regulują stosunki majątkowe po śmierci jednego z małżonków poprzez podwyższenie ustawowego udziału przypadającego małżonkowi pozostałemu przy życiu?

2. W przypadku udzielenia odpowiedzi przeczącej na pytanie pierwsze, czy art. 68 lit. 1 i art. 67 ust. 1 rozporządzenia należy interpretować w ten sposób, że udział przypadający pozostającemu przy życiu małżonkowi, nawet jeśli jest to ułamek udziału powstały w wyniku podwyższenia na podstawie przepisów regulujących stosunki majątkowe jak § 1371 ust. 1 BGB, może zostać ujęty w całości w europejskim poświadczeniu spadkowym?

W przypadku udzielenia na powyższe odpowiedzi co do zasady przeczącej, czy można jednak w drodze wyjątku udzielić odpowiedzi twierdzącej w odniesieniu do stanów faktycznych, w których:

a) to poświadczenie jest wydawane w celu dochodzenia przez spadkobierców w konkretnym innym państwie członkowskim praw do znajdującego się tam majątku zmarłego oraz

b) orzekanie w sprawach spadkowych (art. 4 i 21 rozp. spadk.) oraz – niezależnie od tego, jakie prawo kolizyjne zostanie zastosowane – w kwestiach związanych z małżeńskim ustrojem majątkowym następuje według tego samego prawa krajowego?

3. W przypadku udzielenia odpowiedzi przeczącej na pytania 1 i 2, czy art. 68 lit. 1 rozporządzenia należy interpretować w ten sposób, że ten przypadający pozostającemu przy życiu małżonkowi udział podwyższony na podstawie przepisów regulujących stosunki majątkowe może – z uwagi na to podwyższenie – zostać w całości ujęty w europejskim poświadczeniu spadkowym wyłącznie dla celów informacyjnych?

3. Zważania prawne sądu występującego z pytaniem prejudycjalnym⁶

W uzasadnieniu przedłożonego pytania prejudycjalnego wskazano, że udział wdowy w spadku, w łącznej wysokości 1/2 części, składa się z dwóch części. Zgodnie z § 1931 ust. 1 BGB wdowa dziedziczy bowiem, obok zstępnych spadkodawcy, 1/4 spadku. Zgodnie zaś z § 1371 ust. 1 BGB udział ten podlega zwiększeniu o dalszą 1/4 w związku z wyrównaniem dorobków, wynikającym z ustroju majątkowego rozdzielności majątkowej z wyrównaniem dorobków.

⁵ Kammergericht w Berlinie jest w strukturze sądów powszechnych najwyższym sądem Kraju Związkowego Berlin, instancyjnym odpowiednikiem polskiego sądu apelacyjnego.

⁶ Wszystkie źródła wskazane w niniejszej części glosy pochodzą z uzasadnienia omawianego postanowienia. Ze względów redakcyjnych zostały one zamieszczone w przypisach.

Występujący z pytaniem prawnym Kammergericht przychyliła się do stanowiska Sądu Rejonowego, że udział w spadku nabywany zgodnie z § 1371 ust. 1 BGB, jako konstrukcja prawna o charakterze majątkowym małżeńskim, leży poza zakresem stosowania rozporządzenia spadkowego. Zgodnie z art. 3 ust. 1 lit. a rozp. spadk. „dziedziczenie” oznacza „dziedziczenie majątku po osobie zmarłej i obejmuje wszystkie formy przejścia składników majątku, praw i obowiązków na skutek śmierci, czy to na podstawie dobrowolnego rozrządzenia na wypadek śmierci, czy to w drodze dziedziczenia ustawowego”. Jednocześnie zgodnie z art. 1 ust. 2 lit. d rozp. spadk. z zakresu stosowania rozporządzenia wyłączone są „kwestie związane z małżeńskimi ustrojami majątkowymi oraz ustrojami majątkowymi w stosunkach uznawanych, zgodnie z prawem dla nich właściwym, za mające skutki porównywalne do małżeństwa”.

W niemieckiej literaturze budzi spory, czy regulacja wynikająca z § 1371 ust. 1 BGB ma charakter spadkowy, czy majątkowy małżeński. Na gruncie prawa krajowego dominuje pogląd przyjmujący kwalifikację majątkową małżeńską⁷. Także z punktu widzenia prawa Unii Europejskiej instytucja przypisywana jest przeważnie nie prawu spadkowemu, a majątkowemu małżeńskiemu⁸. Jedyne mniejszość opowiada się za kwalifikacją spadkową⁹.

Ani rozporządzenie spadkowe, ani rozporządzenie majątkowe małżeńskie¹⁰ czy równoległe do niego rozporządzenie regulujące kwestie majątkowe małżeńskie w zarejestrowanych związkach partnerskich¹¹, których stosowanie rozpocznie się od 29 stycznia 2019 r., nie zawierają jasnych kryteriów pozwalających na wytyczenie granicy¹². W ocenie Kammergericht za kwalifikacją majątkową małżeńską rozwiązania

⁷ Postanowienie Trybunału Federalnego (Bundesgerichtshof, dalej: BGH) z dnia 13 maja 2015 r., IV ZB 30/14, juris.

⁸ J. Weber, *Interdependenzen zwischen Europäischer Erbrechtsverordnung und Ehegüterrecht*, Deutsche Notar-Zeitschrift 2016, s. 430, 434; A. Dutta, *Die europäische Erbrechtsverordnung vor ihrem Anwendungsbeginn*, Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts 2015, s. 32, 33 z dalszymi wskazanymi tam źródłami, szczególnie orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości; H. Dörner, *EuErbVO: Die Verordnung zum Internationalen Erb- und Erbverfahrensrecht ist in Kraft!*, Zeitschrift für Erbrecht und Vermögensnachfolge 2012, s. 507; P. Mankowski, *Das erbrechtliche Viertel nach § 1371 Abs. 1 BGB im deutschen und europäischen Internationalen Privatrecht*, Zeitschrift für Erbrecht und Vermögensnachfolge 2014, s. 125 i n. z dalszymi wskazanymi tam źródłami; D. Looschelders [w:] R. Hüßtege, H.P. Mansel (red.), *Nomos-Kommentar BGB*, Baden-Baden 2015, art. 1, nb. 29 i n.

⁹ M. Fornasier [w:] A. Dutta, J. Weber (red.), *Internationales Erbrecht*, Monachium 2016, art. 63, nb. 30; J. Kleinschmidt, *Optionales Erbrecht: Das Europäische Nachlasszeugnis*, Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht 2013, vol. 77, s. 757; R. Süß, *Das Europäische Nachlasszeugnis*, Zeitschrift für Europäisches Privatrecht 2013, s. 743.

¹⁰ Rozporządzenie Rady (UE) 2016/1103 z dnia 24 czerwca 2016 r. wdrażające wzmocnioną współpracę w dziedzinie jurysdykcji, prawa właściwego oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach dotyczących małżeńskich ustrojów majątkowych, Dz. Urz. UE L 183 z 8.07.2016 r., s. 1.

¹¹ Rozporządzenie Rady (UE) nr 2016/1104 z dnia 24 czerwca 2016 r. wdrażające wzmocnioną współpracę w dziedzinie jurysdykcji, prawa właściwego oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach dotyczących skutków majątkowych zarejestrowanych związków partnerskich, Dz. Urz. UE L 183 z 8.07.2016 r., s. 30.

¹² Szerzej P. Mankowski, *Das erbrechtliche...*, s. 126 i n.

przyjętego w § 1371 ust. 1 BGB przemawia funkcja instytucji zwiększenia udziału małżonka w spadku, polegająca na dokonaniu rozliczenia wyrównania dorobków w związku z zakończeniem małżeństwa. Rozwiązanie to wchodzi w grę tylko wówczas, gdy prawem właściwym dla ustroju majątkowego małżeńskiego jest prawo niemieckie. Kwalifikacja spadkowa nie umożliwiłaby tego rodzaju rozliczenia dorobków, gdyż zastosowanie normy ograniczałoby się do przypadków, w których statutem spadkowym byłoby prawo niemieckie.

Uwzględnienie udziału w spadku zwiększonego na podstawie § 1371 ust. 1 BGB byłoby jednakże możliwe także wtedy, gdyby uznać, że zakres zastosowania rozporządzenia spadkowego wynikający z art. 1 ust. 2 lit. d rozp. spadk. obejmuje również tego rodzaju instytucje majątkowe małżeńskie, które regulacje dotyczącą skutków ustania ustroju majątkowego małżeńskiego realizują przez rozwiązanie spadkowe polegające na ryczałtowym zwiększeniu udziału w spadku.

Przeciwko tego rodzaju kwalifikacji spadkowej przemawia jednak nie tylko treść przytoczonego art. 1 ust. 2 lit. d rozp. spadk. Wskazać bowiem można również motyw 11 rozp. spadk.: „Niniejsze rozporządzenie nie powinno mieć zastosowania do dziedzin prawa cywilnego innych niż dziedziczenie. Dla pełnej jasności, liczne kwestie, które mogłyby być postrzegane jako powiązane z kwestiami dziedziczenia, powinny zostać wyraźnie wyłączone z zakresu stosowania niniejszego rozporządzenia” oraz motyw 12 zdanie pierwsze: „Niniejsze rozporządzenie nie powinno mieć zatem zastosowania do kwestii odnoszących się do małżeńskich ustrojów majątkowych, w tym do majątkowych umów małżeńskich znanych w niektórych systemach prawnych, w zakresie, w jakim umowy takie nie dotyczą kwestii dziedziczenia, ani do ustrojów majątkowych związków uznawanych za mające skutki porównywalne do małżeństwa”.

Za taką wykładnią może natomiast przemawiać treść zdania drugiego przytoczonego motywu 12: „Organy rozpatrujące daną sprawę spadkową na podstawie niniejszego rozporządzenia powinny jednakże, w zależności od sytuacji, uwzględniać przy ustalaniu majątku zmarłego i przysługujących beneficjentom części majątku fakt ustania małżeńskiego ustroju majątkowego lub podobnego ustroju majątkowego, któremu podlegał zmarły”.

Za objęciem regulacji związanych z ustaniem ustroju majątkowego małżeńskiego wpływających na wysokość udziału w spadku zakresem stosowania rozporządzenia spadkowego może też przemawiać treść art. 23 ust. 1 i ust. 2 lit. b rozp. spadk. Zgodnie z nimi statutowi spadkowemu podlega między innymi „określenie beneficjentów, ich udziałów oraz obowiązków, które mógł nałożyć na nich zmarły, oraz ustalenie innych praw spadkowych, w tym praw spadkowych pozostającego przy życiu małżonka lub partnera” (ust. 2 lit. b rozp. spadk.).

Zwolennicy takiego stanowiska¹³ wskazują, że wyklucza ono wydanie niemieckiego poświadczenia dziedziczenia i europejskiego poświadczenia spadkowego,

¹³ Na przykład A. Dutta [w:] *Münchener Kommentar BGB*, t. 10, Monachium 2015, art. 1 rozp. spadk., nb. 18, art. 63 rozp. spadk., nb. 8, 16; D. Looschelders [w:] *Nomos Kommentar...*, art. 63 rozp. spadk., nb. 35.

wykazujących różne udziały małżonka w spadku, a co za tym idzie – legitymujące w sposób odmienny krąg spadkobierców.

W omawianym kontekście zauważyć jednak należy, że tak długo, jak długo normy kolizyjne w obszarze ustrojów majątkowych małżeńskich pozostaną nie w pełni ujednoczone, sądy w poszczególnych państwach członkowskich stosować będą krajowe prawo kolizyjne, co może prowadzić do rozbieżnych wyników. Osłabia to jednolitość orzecznictwa, którą gwarantować miało rozporządzenie spadkowe, która jest z kolei podstawą domniemania prawidłowości i ochrony dobrej wiary, wynikających z europejskiego poświadczenia spadkowego (art. 69 ust. 2 i 3 rozp. spadk.). Z tego względu nie należałoby, w ocenie Kammergericht, uwzględniać zwiększonego udziału małżonka w spadku, wynikającego z § 1371 ust. 1 BGB, na co wskazuje przeważająca liczba autorów w piśmiennictwie¹⁴.

Kammergericht opowiedział się jednak za ujawnieniem w europejskim poświadczeniu spadkowym udziału w spadku wynikającego z § 1371 ust. 1 BGB wtedy, gdy – jak w rozpatrywanej sprawie – statut spadkowy i statut majątkowy małżeński, niezależnie od kolizyjnych podstaw ustalenia tego ostatniego, stanowi prawo jednego państwa członkowskiego. Za takim rozwiązaniem wydaje się przemawiać treść art. 67 ust. 1 oraz art. 69 ust. 2 rozp. spadk., które odnoszą się do poświadczenia okoliczności, które zostały ustalone na mocy prawa właściwego w sprawie spadkowej „lub na mocy innego prawa właściwego dla danych kwestii”. Wykładnia taka może opierać się również, obok motywu 12 zdanie drugie rozp. spadk., także na celu wprowadzenia europejskiego poświadczenia spadkowego, którym jest uproszczenie i przyspieszenie dochodzenia praw wynikających z dziedziczenia w sprawach międzynarodowych.

W przedmiotowej sprawie statut spadkowy wynika z art. 21 rozp. spadk. i jest nim prawo niemieckie, gdyż spadkodawca posiadał w chwili śmierci miejsce zwykłego pobytu w Berlinie. Prawo niemieckie podlega także zastosowaniu jako statut majątkowy małżeński, gdyż oboje małżonkowie w chwili zawarcia związku posiadali obywatelstwo niemieckie i zamieszkiwali w Republice Federalnej Niemiec. W Niemczech prowadzi to do właściwości niemieckiego prawa majątkowego małżeńskiego zgodnie z art. 14 ust. 1 pkt 2 oraz art. 15 ust. 1 przepisów wprowadzających BGB (Einführungsgesetzes zum BGB – EGBGB). W Szwecji natomiast chodzi o § 4 ustawy o kwestiach międzynarodowych dotyczących ustroju majątkowego małżonków i osób prowadzących wspólne pożycie z 23 maja 1990 r.¹⁵

¹⁴ J. Müller-Lukoscheck, *Die neue EU-Erbrechtsverordnung*, Bonn 2015, § 2, nb. 335; P. Mankowski, *Das erbrechtliche...*, s. 126; J. Weber, *Interdependenzen zwischen...*, s. 439 i n.; H. Dörner, *EuErbVO: Die Verordnung...*, s. 508; F. Nordmeier [w:] *Nomos-Kommentar...*, art. 68 rozp. spadk., nb. 20; za ograniczeniem się do udziału w spadku wynikającego z regulacji prawa spadkowego, analogicznie do częściowego poświadczenia dziedziczenia H.F. Krauß [w:] K.M. Groll (red.), *Praxis-Handbuch Erbrechtsberatung*, Kolonia 2015, X. Erbschein und Europäisches Nachlasszeugnis, nb. 311, przytoczono za juris.

¹⁵ A. Bergmann, M. Ferid, D. Henrich, *Internationales Ehe- und Kindschaftsrecht*, zbiór wy-miennokartkowy, stan na maj 2015 r., Szwecja, s. 45.

W ostatecznym rozrachunku Kammergericht przychyliłaby się do wydania europejskiego poświadczenia spadkowego zgodnie z wnioskiem, gdyż poświadczenie zgodnie z treścią wniosku ograniczone byłoby do wykorzystania w Szwecji.

Gdyby jednak Trybunał udzielił na oba pytania odpowiedzi całkowicie negatywnej, pojawia się pytanie o to, czy art. 68 lit. h lub l rozp. spadk. w połączeniu z motywem 12 rozp. spadk. umożliwiają „przynajmniej” wzmiankowanie udziału w spadku przypadającego zgodnie z § 1371 ust. 1 BGB. Kammergericht opowiada się przeciwko takiemu rozwiązaniu, gdyż tego rodzaju „informacja”, która nie byłaby objęta domniemaniami i ochroną dobrej wiary, wynikającymi z art. 69 ust. 2 i 3 rozp. spadk., nie mieści się w założeniu, że europejskie poświadczenia spadkowe powinno stanowić sformalizowany instrument (art. 67 ust. 2 zdanie drugie rozp. spadk.), który może podlegać łatwemu wykorzystaniu we wszystkich państwach członkowskich.

4. Komentarz do pytania prejudycjalnego

Zrelacjonowanie treści zadanego pytania prejudycjalnego umożliwia przejście do komentowania go. Wypada zacząć od naświetlenia tła rozwiązania legislacyjnego przyjętego w § 1371 ust. 1 BGB. Następnie zaprezentowane zostanie stanowisko własne w zakresie kolizyjnej kwalifikacji tej instytucji na gruncie rozporządzenia spadkowego. Na końcu zawarte zostaną krytyczne uwagi odnoszące się do założeń poczynionych przez Kammergericht – częściowo *implicite* – na temat europejskiego poświadczenia spadkowego, których Trybunał nie powinien przejmować, rozpatrując sprawę.

4.1. Niemieckie regulacje majątkowe małżeńskie – tło problemu

Ustawowym ustrojem majątkowym małżeńskim w Niemczech jest zgodnie z § 1363 BGB ustrój rozdzielności majątkowej z wyrównaniem dorobków (*Zugewinnngemeinschaft*)¹⁶. Natura tego ustroju majątkowego małżeńskiego oraz instytucja wyrównania dorobków nie muszą być szczegółowo przedstawiane polskiemu czytelnikowi. Instytucja ta znajduje bowiem swój odpowiednik w polskim prawie majątkowym małżeńskim (art. 51³ i n. ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy¹⁷). Zbieżne są zwłaszcza zasady ustalania ewentualnego roszczenia o wyrównanie dorobków. Jest to roszczenie o zapłatę kwoty odpowiadającej

¹⁶ Por. w języku polskim: Ch. Hertel, *Ogólne wprowadzenie do niemieckiego małżeńskiego prawa majątkowego*, [w:] *Güter- und Erbrecht in der notariellen Tätigkeit – ausgewählte Fragen in rechtsvergleichenden Perspektive [Małżeńskie prawo majątkowe i prawo spadkowe w czynnościach notarialnych – wybrane pytania z perspektywy prawnoporównawczej]*, Berlin 2014, s. 73–103; B. Bugajski, *Ustawowy małżeński ustrój majątkowy w prawie niemieckim (po nowelizacji)*, PIP 2010, z. 5, s. 92–99; K. Karasiewicz, *Regulacje dotyczące ustrojów majątkowych małżeńskich w prawie irlandzkim oraz niemieckim*, NPN 2006, nr 3, s. 11–29; M. Pośpiech, *Regulacja ustawowego i umownego małżeńskiego ustroju majątkowego w prawie niemieckim*, Rejent 2001, nr 5, s. 73–86; F.W. Bosch, *Ustawowy ustrój majątkowy w Republice Federalnej Niemiec*, RPEiS 1987, z. 3, s. 175–189.

¹⁷ Tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 2082 ze zm.

różnicy w stanie wzbogacenia między małżonkami (różnicy między wartością majątku z chwili rozpoczęcia omawianego ustroju a jego wartością z chwili ustania ustroju rozdzielności z wyrównaniem dorobków). Wyrównanie dorobków ma prowadzić do skompensowania w pieniądzu różnicy w zakresie wzbogacenia temu z małżonków, którego majątek w analizowanym okresie przyrósł w mniejszym stopniu. W ramach wyrównania dorobków nie dochodzi do podziału majątku, gdyż w omawianym ustroju nie ma majątku wspólnego. Jest to rodzaj rozdzielności majątkowej, w której każdy z małżonków zachowuje wyłącznie własny majątek osobisty.

Ustawodawca niemiecki przewidział jednak istotną modyfikację ogólnego mechanizmu pieniężnego wyrównania dorobków w sytuacji, w której rozdzielność z wyrównaniem dorobków ustaje na skutek śmierci jednego z małżonków. Paragraf 1371 ust. 1 BGB przewiduje w takiej sytuacji uproszczone (ryczałtowe) wyrównanie dorobków, polegające na zwiększeniu o 1/4 udziału dłużej żyjącego małżonka w spadku po małżonku zmarłym. Rozwiązanie takie jest niezależne od tego, czy w danej sytuacji powstaje jakiegokolwiek roszczenie o wyrównanie dorobków i czy powstaje ono po stronie małżonka dłużej żyjącego. Alternatywnie małżonek dłużej żyjący może jednak odrzucić spadek i przypadające mu ewentualnie zapisy i zażądać wyrównania dorobków na zasadach ogólnych (§ 1371 ust. 2 BGB). Roszczeń o wyrównanie dorobków przeciwko małżonkowi dłużej żyjącemu nie mogą natomiast zgłaszać spadkobiercy małżonka zmarłego¹⁸. Jest to rozwiązanie uprzywilejowujące małżonka dłużej żyjącego. Celem jest umocnienie „spokoju rodziny” przez odcięcie drogi do spornych spraw o wyrównanie dorobków, inicjowanych przez spadkobierców małżonka zmarłego.

Małżonek dłużej żyjący nabywa tym samym w zbiegu ze zstępnyimi spadkodawcy – przy ustawowym porządku dziedziczenia – udział w spadku wynoszący 1/4 zgodnie z przepisami prawa spadkowego regulującymi dziedziczenie ustawowe (§ 1931 ust. 1 BGB) oraz dalszy udział wynoszący 1/4 zgodnie z § 1371 ust. 1 BGB. Ten ostatni przepis jest zamieszczony wśród regulacji majątkowych małżeńskich. Ogólnie małżonek nabywa jednolity udział w spadku wynoszący 1/2. Różne są jedynie podstawy nabycia, co nie znajduje jednak odzwierciedlenia w niemieckim poświadczeniu dziedziczenia (*Erbschein*), zawierającym łączną wysokość udziału małżonka w spadku.

4.2. Kolizyjna kwalifikacja § 1371 ust. 1 BGB

Kolizyjna kwalifikacja § 1371 ust. 1 BGB od dziesięcioleci budziła w Niemczech spory¹⁹. Na gruncie niemieckiego prawa prywatnego międzynarodowego dominowała

¹⁸ E. Koch [w:] E. Koch (red.), *Münchener Kommentar zum BGB*, Monachium 2017, § 1371 BGB, nb. 36.

¹⁹ Na ten temat w języku polskim P. Twardoch, *Rozgraniczenie statutu spadkowego i prawa właściwego dla małżeńskiego ustroju majątkowego na tle rozporządzenia spadkowego i regulacji krajowych dotyczących stosunków majątkowych między małżonkami oraz projektu rozporządzenia w sprawie małżeńskich ustrojów majątkowych* [w:] M. Pazdan, J. Grecki (red.), *Nowe europejskie prawo spadkowe*, Warszawa 2015, s. 231–234; Ch. Hertel, *Ogólne wprowadzenie...*, s. 92–94.

w ostatnim czasie kwalifikacja majątkowa małżeńska²⁰, a precyzyjnie rzecz ujmując, uzależnienie zwiększenia udziału w spadku od zastosowania niemieckiego prawa majątkowego małżeńskiego. W orzecznictwie pojawiały się jednak także głosy opowiadające się za podwójną kwalifikacją omawianej regulacji; kwestionowane było zwłaszcza stosowanie omawianego rozwiązania przy obcym statucie spadkowym i niemieckim statucie majątkowym małżeńskim²¹. Mimo dużego praktycznego znaczenia tego problemu w międzynarodowych sprawach spadkowych w Niemczech i obszernego orzecznictwa, stan prawny był daleki od jasności.

Dawne dyskusje odżyły na gruncie rozporządzenia spadkowego²². Użyte w nim pojęcia wymagają wykładni autonomicznej, a wcześniejsze wnioski w zakresie kwalifikacji na gruncie niemieckiego prawa kolizyjnego, podobnie jak systematyka niemieckiej ustawy, tracą na znaczeniu. Pytanie prejudycjalne w kwestii kwalifikacji § 1371 ust. 1 BGB na gruncie rozporządzenia spadkowego było jedynie kwestią czasu. Odpowiadając na nie, Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej formalnie ograniczył się do wykładni norm rozporządzenia spadkowego. Udzielone odpowiedzi faktycznie zdeterminują jednak kwalifikację przedmiotowej regulacji w nowym kontekście regulacyjnym.

Spoglądając z boku – bo z perspektywy polskiej – na problem kwalifikacji § 1371 ust. 1 BGB na gruncie rozporządzenia spadkowego, można stwierdzić, że trudno wyobrazić sobie materię bardziej spadkową niż udział w spadku. Nawet jeśli funkcja przedmiotowej regulacji jest natury majątkowej małżeńskiej, a dokonanie uproszczonego rozliczenia dorobków przez zwiększenie udziału małżonka w spadku zależy od własności prawa niemieckiego jako statutu majątkowego małżeńskiego, użyte środki, a przede wszystkim efekt końcowy, to już materia prawa spadkowego. Małżonek nabywa bowiem zgodnie z § 1371 ust. 1 BGB udział w spadku, który w niczym nie różni się od udziału nabytego zgodnie z § 1931 ust. 1 BGB. Zasady i skutki nabycia tego udziału, w tym zasady odpowiedzialności za długi spadkowe oraz charakter wspólności majątku spadkowego, są tożsame. Są one regulowane przez statut

²⁰ Tak ostatnio postanowienie BGH z dnia 13 maja 2015 r., IV ZB 30/14, z głosem W. Reimanna, *Zeitschrift für Erbrecht und Vermögensnachfolge* 2015, s. 409–413 oraz aprobującymi głosami R. Süß, *Mitteilungen des Bayerischen Notarvereins* 2015, s. 507–511; D. Schäuble, *Neue Zeitschrift für Familienrecht* 2015, s. 758–762 oraz H. Dörnera, *IPRax – Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts* 2017, s. 81–88. Brak dotąd reakcji niemieckiej judykatury na to orzeczenie i trudno ocenić, czy w sprawach podlegających niemieckiemu prawu kolizyjnemu definitywnie przecięło ono wcześniejsze spory.

²¹ Przed powołanym orzeczeniem BGH z dnia 13 maja 2015 r. wykluczono to w postanowieniu Wyższego Sądu Krajowego w Kolonii z dnia 5 sierpnia 2011 r., 2 Wx 115/11, *Zeitschrift für Erbrecht und Vermögensnachfolge* 2012, poz. 205 z krytyczną głosem K.W. Lange; postanowienie Wyższego Sądu Krajowego we Frankfurcie nad Menem z dnia 20 października 2009 r., 20 W 80/07, *Zeitschrift für Erbrecht und Vermögensnachfolge* 2010, poz. 253; postanowienie Wyższego Sądu Krajowego w Stuttgarcie z dnia 8 marca 2005 r., 8 W 96/04, *Zeitschrift für Erbrecht und Vermögensnachfolge* 2005, poz. 443 z krytyczną głosem H. Dörnera.

²² Co do aktualnego stanu dyskusji zamiast wielu por. N. Traut, *Das Wirkungskonzept des Europäischen Nachlasszeugnisses*, *Zeitschrift für Vergleichende Rechtswissenschaft* 2016, z. 116, s. 179–183.

spadkowy. Nie sposób jest tym samym legitymować małżonka jako spadkobiercę na potrzeby europejskiego obszaru prawnego, nie uwzględniając przy tym udziału w spadku nabytego zgodnie z § 1371 ust. 1 BGB.

Znaczenie wyłączenia wynikającego z art. 1 ust. 2 lit. d rozp. spadk. dla omawianej materii wydaje się być takie, że to statut majątkowy małżeński decyduje o dokonaniu uproszczonego wyrównania dorobków w drodze zwiększenia udziału w spadku. Zastosowanie § 1371 ust. 1 BGB może więc zależeć od obowiązywania w małżeństwie spadkodawcy niemieckiego ustroju rozdzielności majątkowej z wyrównaniem dorobków. Jeśli jednak statut majątkowy małżeński przewiduje zwiększenie udziału w spadku, otwiera się zakres regulacji rozporządzenia spadkowego. Dotyczy to zarówno zawartych w rozporządzeniu norm kolizyjnych, jak i norm wprowadzających europejskie poświadczenie spadkowe. Udział wynikający z § 1371 ust. 1 BGB podlega w efekcie ujawnieniu w europejskim poświadczeniu spadkowym na zasadach ogólnych.

W ostatecznym rozrachunku to Trybunał i sądy niemieckie dokonają kwalifikacji regulacji zawartej w § 1371 ust. 1 BGB na gruncie rozporządzenia spadkowego, w szczególności będą musiały udzielić odpowiedzi na pytanie o stosowanie tego rozwiązania przy obcym statucie spadkowym i niemieckim statucie majątkowym małżeńskim²³. Z perspektywy innych państw członkowskich, których organy będą wydawały rozstrzygnięcia w sprawach spadkowych na styku z niemieckim systemem prawnym²⁴ oraz będą musiały opierać się na poświadczeniach organów niemieckich, istotne jest przede wszystkim, aby wypracowane rozwiązanie nie zagrażało pewności obrotu prawnego.

4.3. Budzące zastrzeżenia założenia dotyczące EPS

Uznanie pewności obrotu za wartość, którą należy uwzględnić w procesie wykładni przy rozwiązywaniu przedłożonego Trybunałowi problemu prawnego, nakazuje glosatorowi odnieść się do kilku aspektów dotyczących samego EPS, które po lekturze komentowanego postanowienia mogą budzić niepokój. Należy je zasygnalizować, aby zapobiec przeniknięciu takich kontrowersyjnych założeń do orzeczenia Trybunału.

²³ Kwestię kwalifikacji rozwiązania przyjętego w § 1371 ust. 1 BGB na gruncie rozporządzenia spadkowego w literaturze polskiej zupełnie otwartą pozostawia P. Twardoch, *Rozgraniczenie statutu...*, s. 239.

²⁴ W powołanej glosie do postanowienia BGH z dnia 13 maja 2015 r., *Mitteilungen des Bayerischen Notarvereins 2015*, s. 511, R. Süß zauważa, że perspektywa sądów obcych rozpatrujących zgodnie z rozporządzeniem spadkowym na gruncie własnego prawa spadkowego sprawy po obywatelach niemieckich pozostających w chwili śmierci w związkach małżeńskich, których obowiązywała niemiecka rozdzielność z wyrównaniem dorobków, będzie w przyszłości bardzo istotna. Autor prognozuje, że sądy te nie będą raczej podzielały – w odniesieniu do kwalifikacji majątkowej małżeńskiej – rozwiązania przyjętego w § 1371 ust. 1 BGB, i zauważa, że przed rozpoczęciem stosowania rozporządzenia spadkowego nie przyjął jej austriacki Sąd Najwyższy (*Oberster Gerichtshof*) w postanowieniu z dnia 15 stycznia 1997 r., 7 Ob 2390/96p, *IPRax – Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts 1999*, s. 112 z glosą H. Dörnera, s. 125–127.

Po pierwsze, gdyby EPS miało legitymować małżonka jako spadkobiercę z innym udziałem w spadku niż wynikający z wydanego wcześniej niemieckiego poświadczenia spadkowego, EPS w ogóle nie powinno zostać wydane z uwagi na zaistnienie przeszkody, o której mowa w art. 67 ust. 1 zd. 2 lit. b rozp. spadk. Powołany przepis wyklucza wydanie EPS niezgodnego z orzeczeniem dotyczącym tych samych okoliczności. Uznanie niemieckiego poświadczenia spadkowego za orzeczenie w rozumieniu rozporządzenia spadkowego jest co prawda w piśmiennictwie przedmiotem kontrowersji²⁵, ale konstrukcja EPS jako instrumentu legitymowania spadkobierców w sprawach niespornych (art. 67 ust. 1 zdanie trzecie lit. a rozp. spadk.), w których – co istotniejsze – poświadczany stan prawny nie budzi wątpliwości organu wydającego (art. 67 ust. 1 zdanie pierwsze rozp. spadk.), powinna wykluczać wydawanie poświadczenia w sytuacji, gdy jego treść miałaby być rozbieżna względem znanego organowi wydającemu wcześniejszego krajowego poświadczenia dziedziczenia.

Z punktu widzenia innych państw członkowskich trudny do zaakceptowania byłby stan, w którym w obszernej kategorii spraw spadkowych miałyby być wydawane poświadczenia dziedziczenia i europejskie poświadczenia spadkowe o rozbieżnej treści. Rozporządzenie przewiduje w art. 39 i n. i art. 59 i n. swobodny przepływ krajowych instrumentów proceduralnych legitymujących spadkobierców. Poważne traktowanie obowiązku uznawania (przyjmowania) takich krajowych instrumentów legitymujących spadkobiercę – niezależnie od fakultatywnej możliwości legitymowania się EPS przez spadkobiercę – sprawia, że regulacje dotyczące EPS wykładac i stosować należy z uwzględnieniem tego aspektu i niezbędnej koherencji między treścią EPS oraz zapadłego rozstrzygnięcia krajowego.

Po drugie, niepokój budzą odniesienia Kammergericht do EPS „wydawanego jedynie w celu wykazania praw spadkobierców do majątku spadkowego położonego w innym państwie”. Proceduralna przesłanka konieczności wykorzystania EPS w innym państwie członkowskim stosującym rozporządzenie (art. 67 ust. 1 rozp. spadk.) wynika jedynie z zasady pomocniczości (motyw 67 zdanie trzecie rozp. spadk.). Z art. 69 ust. 1 rozp. spadk., regulującego skutki poświadczenia, oraz z motywu 71 zdanie pierwsze rozp. spadk. wynika natomiast wprost, że poświadczenie rodzi jednolite skutki we wszystkich państwach członkowskich, łącznie z państwem wydania. EPS nie jest poświadczeniem legitymującym spadkobiercę ani w określonym państwie członkowskim, ani tym bardziej w odniesieniu do konkretnego składnika majątku w określonym państwie członkowskim. Trybunał powinien stanowczo od-

²⁵ Za dokument urzędowy w rozumieniu art. 3 ust. 1 lit. i rozp. spadk. (o skutkach określonych w art. 59 i n. rozp. spadk.) uznają niemieckie poświadczenie dziedziczenia J. Kleinschmidt, *Optionales Erbrecht...*, s. 737 oraz J. Schmidt, *Der Erbnachweis in Deutschland ab 2015: Erbschein vs. Europäisches Nachlasszeugnis*, *Zeitschrift für Erbrecht und Vermögensnachfolge* 2014, s. 395, a za orzeczenie w rozumieniu art. 3 ust. 1 lit. g rozp. spadk. (o skutkach określonych w art. 39 i n. rozp. spadk.) – A. Dutta [w:] *Münchener Kommentar...*, art. 3 rozp. spadk., nb. 13 oraz F. Eichel [w:] M. Würdinger (red.), *Juris Praxiskommentar BGB*, Band 6 – *Internationales Privatrecht*, Juris, art. 3 rozp. spadk., nb. 10. Te wątpliwości – w dużej mierze tożsame z istniejącymi przy dokonywaniu na gruncie rozporządzenia kwalifikacji polskiego aktu poświadczenia dziedziczenia, jako orzeczenia albo dokumentu urzędowego – to wielowątkowy materiał na odrębne postępowanie prejudycjalne i nie sposób odnieść się do nich w ramach niniejszej glosy.

nosić się do prób takiego kształtowania instytucji EPS w praktyce obrotu. Na dłuższą metę zagrażałyby one interesom spadkobierców i osłabiałyby praktyczne walory EPS jako instrumentu legitymowania spadkobierców.

Nie ma możliwości wydania EPS o skutkach ograniczonych terytorialnie do określonego państwa członkowskiego. Nic nie zmienia w tym zakresie treść rubryki 9 załącznika IV formularza EPS, dotycząca „składnika lub składników majątku przypisanych spadkobiercy, w odniesieniu do których wnioskowano o wydanie poświadczenia”. Jej wprowadzenie ma ułatwić wykorzystanie EPS jako podstawy wpisu w rejestrach (art. 69 ust. 5 rozp. spadk., motyw 68 rozp. spadk.). W wypadku statutu spadkowego przewidującego sukcesję generalną – jak czyni to prawo niemieckie – ewentualne informacje o określonym składniku majątku spadkowego nie zmieniają okoliczności, że EPS wykazuje sukcesję generalną i przymiot spadkobiercy we wszystkich państwach członkowskich stosujących rozporządzenie.

Po trzecie, należy wspomnieć niewypowiedziane przez Kammergericht wprost, ale zawarte *implicite* w glosowanym orzeczeniu²⁶, a artykułowane w niemieckim piśmiennictwie²⁷ założenie, że podmioty konfrontowane z EPS są uprawnione do odmowy uznania poświadczenia jako dowodu sukcesji spadkowej. Podstawę odmowy uznania skutków EPS stanowią art. 69 ust. 3 i 4 rozp. spadk. w zakresie, w jakim uzależniają one ochronę osób trzecich od ich dobrej wiary. W sytuacji, w której z punktu widzenia norm kolizyjnych regulujących statut majątkowy małżeński w państwie użycia EPS, jego treść mogłaby być inna, osoba trzecia miałaby być w złej wierze co do stanu prawnego i miałaby być uprawniona do odmowy uznania EPS za wystarczający dowód sukcesji spadkowej.

Takiej koncepcji EPS należy się zdecydowanie sprzeciwić. Jeśli postępowanie o zmianę lub uchylenie EPS (art. 71 ust. 2 rozp. spadk.) ma zachowywać znaczenie normatywne, jedynym organem powołanym do oceny prawidłowości EPS musi pozostać organ je wydający i nadzorujące go sądy. Jest to też logicznym następstwem ujednolicenia norm jurysdykcyjnych w sprawach spadkowych. Tylko organ wydający i nadzorujące go sądy uprawnione są do oceny prawidłowości poświadczono-

²⁶ Kammergericht dotyka wątku kolizyjnoprawnej kontroli treści EPS jedynie pośrednio, wskazując, że: „W omawianym kontekście zauważyć jednak należy, że tak długo, jak normy kolizyjne w obszarze ustrojów majątkowych małżeńskich pozostaną nie w pełni ujednoczone, sądy w poszczególnych państwach członkowskich stosowały będą krajowe prawo kolizyjne, co może prowadzić do rozbieżnych wyników. Osłabia to jednolitość orzecznictwa, którą gwarantować miało rozporządzenie spadkowe, która jest z kolei podstawą domniemania prawidłowości i ochrony wiary wynikających z europejskiego poświadczenia spadkowego (art. 69 ust. 2 i 3 rozp. spadk.)”.

²⁷ Co do możliwości wzruszenia domniemania prawidłowości EPS innymi środkami dowodowymi i niezależnie od procedury jego zmiany lub uchylenia por. A. Dutta [w:] *Münchener Kommentar...*, art. 69 rozp. spadk., nb. 9; C.F. Nordmeier [w:] *Rom-Verordnungen...*, art. 69 rozp. spadk., nb. 13; J. Kleinschmidt [w:] *Juris Praxiskommentar...*, art. 69 rozp. spadk., nb. 10. Co do kolizyjnoprawnej kontroli treści EPS na podstawie art. 69 ust. 3 i 4 rozp. spadk. A. Dutta [w:] *Münchener Kommentar...*, art. 69 rozp. spadk., nb. 21. Por. też uwagi, opowiadającego się za możliwością odmowy uznania skutków EPS w sytuacji zastosowania przez państwo wydania norm kolizyjnych wynikających z umów bilateralnych nieobowiązujących w państwie użycia, T. Traara [w:] A. Burgstaller, M. Neumayr, A. Geroldinger, G. Schmaranzer (red.), *Die EU-Erbrechtsverordnung*, Wiedeń 2016, art. 75 rozp. spadk., nb. 7.

go stanu prawnego, w tym analizy kolizyjnej, która legła u podstaw wydania EPS. Odmowa ochrony dobrej wiary osób trzecich związana będzie ze skrajnie rzadkimi wypadkami, w których osoby takie posiadać będą wiedzę na temat elementów stanu faktycznego, które były nieznane organowi wydającemu (np. zatajenie istnienia innych zstępnych lub rozrządzenia na wypadek śmierci). Osobom trzecim ani organom sądowym w państwie członkowskim wykorzystania EPS nie przysługują kompetencje do badania prawidłowości oceny prawnej dokonanej przez organ wydający.

Niewątpliwie będą zachodzić sytuacje, w których organ wydający stosuje w kwestiach wstępnych odmienne normy kolizyjne niż podlegające zastosowaniu w państwie wykorzystania EPS lub zinterpretuje te normy odmiennie. Nie uprawnia to kogokolwiek w innych państwach członkowskich do kwestionowania treści wydanego EPS. Rozporządzenie spadkowe – podobnie jak inne rozporządzenia wprowadzające swobodny przepływ rozstrzygnięć między państwami członkowskimi, w tym rozporządzenie majątkowe małżeńskie²⁸ – nie przewiduje kolizyjnoprawnej kontroli rozstrzygnięć wydanych w innych państwach członkowskich (art. 40 rozp. spadk.). Taka kolizyjnoprawna kontrola nie jest tym bardziej możliwa w wypadku EPS.

Aspekt dopuszczalności kolizyjnoprawnej kontroli treści EPS ma zasadnicze znaczenie z punktu widzenia trudności kwalifikacyjnych, które będą przedmiotem rozpoznania przez Trybunał w przedmiotowej sprawie. Jeśli rozstrzygająca jest perspektywa organu wydającego EPS, problem braku jednolitych w Unii Europejskiej norm kolizyjnych w obszarze ustrojów majątkowych małżeńskich traci w omawianym przypadku na ostrości i praktycznym znaczeniu. Wartością nadrzędną jest rozpoznanie sprawy spadkowej przez organ właściwy w państwie członkowskim i wydanie przez niego poświadczenia w postaci EPS.

5. Podsumowanie

Podsumowując, stwierdzić należy, że udział w spadku wynikający z § 1371 ust. 1 BGB powinien podlegać ujawnieniu w EPS. Gdyby Trybunał zdecydował się opowiedzieć za wykładnią norm prawa unijnego prowadzącą do podwójnej kwalifikacji rozwiązania przyjętego § 1371 ust. 1 BGB – to jest jego stosowania, tylko jeśli prawo niemieckie jest zarówno statutem spadkowym, jak i majątkowym małżeńskim – nie powinien dawać w uzasadnieniu oparcia koncepcjom EPS jako poświadczenia, którego skutki są lub mogą być ograniczone terytorialnie. Należałoby też zdecydowanie zaakcentować, że art. 69 ust. 3 i 4 rozp. spadk. nie mogą być wykorzy-

²⁸ Należy zauważyć, że rozporządzenie 2016/1103 ujednotacza normy kolizyjne dotyczące kwestii majątkowych małżeńskich w odniesieniu do związków małżeńskich zawartych od 29 stycznia 2019 r. oraz w związkach małżeńskich, które po tej dacie dokonały wyboru prawa (art. 69 ust. 3). Jednocześnie przewiduje uznawanie orzeczeń (art. 36 i n.) i przyjmowanie dokumentów urzędowych (art. 58 i n.) wydawanych we wszystkich sprawach majątkowych małżeńskich od 29 stycznia 2019 r. (art. 69 ust. 1). Prawodawca unijny świadomie zdecydował się tym samym na rozwiązanie, w którym z wolnego przepływu między państwami członkowskimi biorącymi udział we wzmocnionej współpracy będą korzystały rozstrzygnięcia wydawane w oparciu o zróżnicowane krajowe normy kolizyjne.

stywane jako podstawy kolizyjnoprawnej kontroli treści EPS w obrocie prawnym. To ostatnie stwierdzenie znacząco zawęża bowiem w omawianym kontekście treści EPS praktyczne skutki braku jednolitych norm kolizyjnych w obszarze majątkowym małżeńskim.

SUMMARY

REVEALING A SHARE IN THE ESTATE ACQUIRED AS A RESULT OF SHARE OF GAINS IN THE MARRIAGE OF THE DECEASED AND THE HEIR IN THE EUROPEAN CERTIFICATE OF SUCCESSION – CASE-NOTE ON THE PRELIMINARY QUESTION OF KAMMERGERICHT IN BERLIN OF 25 OCTOBER 2016 IN THE CASE C-558/16, MAHNKOPF

The text comments on the preliminary question of Kammergericht in Berlin in the case C-558/16, *Mahnkopf*. It concerns revealing a share in the estate acquired according to § 1371 German BGB – as a result of simplified share of gains (*Zugewinnausgleich*) – in the European certificate of succession. Determining the boundary between the applicable matrimonial property and the applicable succession law, the author qualifies the share in the estate resulting from § 1371 BGB as a succession law regulation. It should, thus, be revealed in the European certificate of succession. The author criticises at the same time a few assumptions made by the Kammergericht on the European certificate of succession itself.

Słowa kluczowe: rozporządzenie spadkowe, europejskie poświadczenie spadkowe, C-558/16

Key words: succession regulation, European certificate of succession, C-558/16